

Fauna rzek włosienicznikowych

Roślinność wodna stanowi dogodną bazę pokarmową dla wielu zwierząt. Jest miejscem ukrycia, wpływa na zróżnicowanie morfologiczne cieków. W przeciwieństwie do roślin wodnych fauna tego siedliska wyróżnia się bogactwem ilościowym i gatunkowym. Zwykle najliczniej występują skorupiaki - kielże i ośliczki oraz larwy jętek, widelnic, chruścików i niektórych rodzajów muchówek. W przeszłości często występował w rzekach włosienicznikowych zagrożony wyginięciem rak szlachetny. Z mięczaków należy wymienić chronioną gatunkowo skójkę gruboskorupową oraz groszkówki i gałeczki.

Kiełż zdrojowy
Gammarus pulex

Larwa jętki
Ephemeroptera

Przytulik strumieniowy
Ancyclus fluviatilis

Skójka gruboskorupowa
Unio crassus

Ciekawy jest świat ryb reofilnych, preferujących szybki prąd wody. Spotkać tu można objęte ochroną minogi strumieniowe, głowacze białopłetwe, kozy oraz przede wszystkim najbardziej charakterystyczne pstrągi potokowe, lipienie oraz brzany. Występować też mogą bolenie, ślize, strzeble potokowe, piekielnice i miętusy. Rzeki włosienicznikowe, o ile nie ma na nich barier hydrotechnicznych, są tarliskami gatunków wędrownych: minoga rzeczny, łososią atlantyckiego, troci wędrownej i certy.

Pstrąg potokowy
Salmo trutta m. fario

Lipień
Thymallus thymallus

Minóg strumieniowy
Lampetra planeri

Głowacz białopłetwy
Cottus gobio

Strzebla potokowa
Phoxinus phoxinus

Z awifauny spotykamy głównie zimorodki, pluszcze, pliszki górskie, zaś ze ssaków rzesorka rzeczka, bobra i wydrę.

Zimorodek
Alcedo atthis

Pluszcz
Cinclus cinclus

Pliszka górská
Motacilla cinerea

Co zagraża rzekom włosienicznikowym?

Człowiek zmieniając przyrodę, niszczy również rzeki włosienicznikowe. Ich głównymi zagrożeniami są:

- regulacje rzek zmieniające radykalnie warunki hydrauliczne w cieku;
- zabudowa hydrotechniczna i budowa zbiorników zaporowych;
- zanieczyszczenia odprowadzane do rzek;
- hodowle ryb łososiowatych;
- wycinanie nadrzecznych łęgów;
- melioracje nadrzecznych łąk, torfowisk i źródeł;
- ekspansja gatunków obcych, głównie moczarki kanadyjskiej.

Odprowadzanie ścieków do rzek degraduje siedlisko

Budowa elektrowni wodnych i zbiorników zaporowych niszczy bezpowrotnie rzeki włosienicznikowe

Zасыpywanie nadrzecznych łęgów i gromadzenie nad brzegami rzek mas ziemnych degraduje siedlisko

Zagrożeniem dla siedliska są regulacje koryt i melioracje dolin rzecznych

Tekst: M. Miller

Zdjęcia: M. Miller

Wydawca: Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych w Słupsku
Oddział Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” - 2010 r.

76-200 Słupsk, ul. Szarych Szeregów 14, tel./fax: 59 842 98 29

e-mail: pkds@pomorskieparki.pl • www.dolinaslupi.pl

Wydano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Druk: ARW LenART, tel.: 59 842 98 62, www.lenart.home.pl

Samorząd Województwa Pomorskiego

Rzeki włosienicznikowe

Park Krajobrazowy

„Dolina Słupi”

Rzeki pomorskie

Wiele pomorskich rzek uchodzących bezpośrednio do Bałtyku wyróżnia się specyficznymi cechami:

- zdecydowaną przewagą zasilania podziemnego;
- znacznym stopieniem wyrównania odpływu;
- znaczną zasobnością w wodę;
- niewielką amplitudą wahań stanów wód.

Niżówki przypadają na miesiące letnie i występują najczęściej w lipcu. Wezbrania są niewielkie, zwykle w marcu, styczniu lub grudniu, mają charakter wezbrań roztopowych.

Bogactwo mikrosiedlisk w nieregulowanej rzece sprzyja rozwojowi chronionego siedliska - Stupia w okolicach Soszycy

Gatunki wskaźnikowe rzek włosienicznikowych

Warunki takie sprzyjają rozwojowi roślinności wodnej ze związku *Ranunculion fluitantis*, charakterystycznej dla cennego siedliska rzek włosienicznikowych.

Występują tu chronione włosieniczniki (rzeczny, skąpopręcikowy, wodny, pędzelkowaty i tarczowaty),

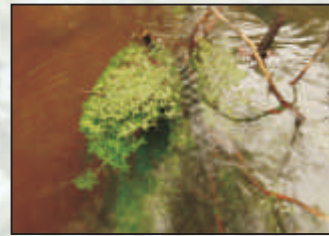
którym towarzyszą inne gatunki wskaźnikowe dla siedliska: rzęśle hakowata i długoszijkowa, zdrojek wodny, przetaczniki bobowniczek i bobownik, potocznik wąskolistny, łączeń baldaszkowy, rdestniczka gęsta, jeżogłówka pojedyncza, grążel żółty oraz inne.

Kwitnący włosienicznik (*Batrachium* sp.)

Potocznik wąskolistny
Berula erecta

Rzęśl długoszijkowa
Callitriche cophocarpa

Jeżogłówka pojedyncza
Sparganium emersum

Kwitnący łączeń baldaszkowy
Butomus umbellatus

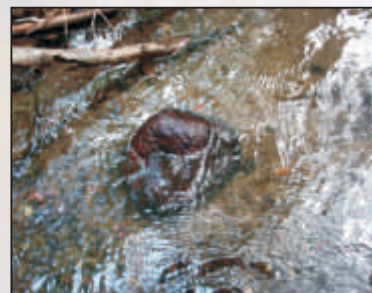

Kwitnący przetacznik bobownik
Veronica anagallis-aquatica

Przetacznik bobowniczek
Veronica beccabunga - forma zanurzona

Gatunkiem charakterystycznym dla tego siedliska jest też objęty ochroną gatunkową krasnorost hildenbrandia rzeczna. Spotkać go można na kamienistym dnie, na zacienionych odcinkach rzek. Należy podkreślić, że do klasyfikowania rzeki jako włosienicznikowej nie jest konieczne występowanie włosieniczników, wystarczy liczna obecność w/w gatunków roślin wskaźnikowych.

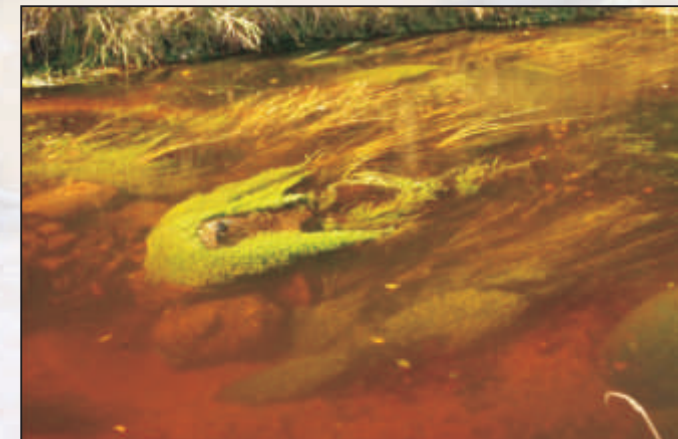
Hildenbrandia rzeczna
Hildenbrandia rivularis

Uwarunkowania środowiskowe dla rozwoju roślin

Włosieniczniki są roślinami zimozielonymi, wrażliwymi na osiadanie zawieszin na ich liściach. Rosną w rzekach niezanieczyszczonych, na podłożu piaszczystym lub kamienistym. Istotnym warunkiem ich występowania jest intensywny przepływ i wymiana wód gruntowych z korytem cieką (obecność warstwy hyporeicznej). Rośliny te nie lubią gwałtownych wezbrań - uderzenia hydrauliczne powodują fragmentację i odrywanie pędów oraz erozję dna, w którym są zakorzenione. Włosieniczniki preferują dużą ilość światła docierającą do koryta rzeki. Warunkiem ich występowania jest też obecność w wodzie wolnego dwutlenku węgla wykorzystywanego przez nie w procesie asymilacji. Ważnym czynnikiem wpływającym na rozprzestrzenianie się roślinności charakterystycznej dla siedliska jest obecność naturalnego koryta z bogactwem mikrosiedlisk rzecznych. Zalegające w nim glazy czy pnie drzew pełnią rolę „kotwic”, na których zatrzymują się unoszone prądem rzeki rośliny.

Strumień z potocznikiem wąskolistnym

Płaty rzęśli długoszijkowej osiadłe na kamiennej wyspie w korycie rzeki Kwaczej

Ochrona rzek włosienicznikowych

Rzeki z wykształconymi płatami w/w roślin nazwano „nizinnymi i górskimi rzekami ze zbiorowiskami włosieniczników”, nadano im kod siedliska - 3260 i objęto ochroną w ramach tworzenia specjalnych obszarów ochrony siedlisk europejskiej sieci Natura 2000.